

Ekonomistaben

Tjänsteskrivelse - Försäljning av Region Gävleborgs vindkraftverk

Förslag till beslut

Fastighets-, teknik- och miljöutskottet föreslår regionfullmäktige besluta följande

1. Sälja Region Gävleborgs två vindkraftverk.

Sammanfattning

Region Gävleborg äger två vindkraftverk. Beslut om investering fattades 2012 efter att två utredningar visat på både lönsamhet och möjlighet att som en aktiv part bidra till utbyggnaden av förnyelsebar energi genom att äga vindkraftverk.

Sedan beslut har de två viktigaste lönsamhetsförutsättningarna försvunnit eller kraftigt minskat – energiskattebefrielsen samt marknadspriset på elcertifikat. Verken har sedan dess heller inte producerat de volymer som beräknats och som ligger till grund för den ursprungliga lönsamhetskalkylen. De tekniska problemen kan lösas genom att helt byta ut de vitala delarna i verken. Detta är förknippat med stora investeringar. I investeringsbeslutet från 2012 beslutades även att en översyn av ägandet skulle göras om förutsättningarna ändras.

Förutsättningarna har ändrats väsentligt och en försäljning av verken föreslås framför att Region Gävleborg själva investerar. Efter att ha varit med och bidragit till att vindkraft blivit en etablerad del av den svenska energiproduktionen föreslås Region Gävleborg låta en annan aktör ta över och utveckla vindkraftverken. Då kan Region Gävleborg gå vidare och satsa på bl.a. solenergi i regionens eget fastighetsbestånd.

Ärendet

Bakgrund

Vid tidpunkten för Region Gävleborgs beslut om investering i vindkraftverk bedrevs en mycket expansiv politik på nationell nivå för utbyggnad av vindkraft. De ekonomiska incitamenten att investera i vindkraft var tydliga – både elcertifikatsystemet och energiskattebefrielse bidrog starkt till ekonomisk lönsamhet i att producera vindel för eget bruk. Att själv äga vindkraftverk var även en tydlig markering i viljan att satsa på klimat och miljö. Med investering i egen vindkraft skulle Region Gävleborg på ett kraftfullt sätt visa aktivt deltagande i större projekt för att stimulera framväxt av vindkraft enligt ambitionerna i antaget Miljöprogram 2009-2012.

Ekonomistaben

Behovet av att producera klimatvänlig energi samt de statliga ekonomiska incitament som var rådande vid tidpunkten skapade en expansiv marknad och möjliggjorde för många aktörer att ta plats på marknaden – även aktörer som inte var anpassade för våra förhållanden eller hade de ekonomiska förutsättningarna att klara expansionen. Upphandlingen var komplex och av sällankaraktär, vilket även innebar att regionen inte fullt ut hade relevant kompetens i frågan, vilket i sin tur i efterhand visat sig påverka upphandlingens kvalitet. Att döma av förfrågningsunderlaget vid upphandlingen ställdes t.ex. inga krav på leverantörens storlek, tidigare erfarenheter eller ekonomi.

Av investeringsärendet i Region Gävleborg framgår de miljömässiga ambitionerna och kopplingen till regionens miljömål, men även de ekonomiska fördelarna utifrån de förutsättningar som rådde vid beslutstillfället.

I investeringsbeslutet från 2012 beslutades även att en översyn av ägandet skulle göras om förutsättningarna ändras. Förutsättningarna har ändrats väsentligt, i synnerhet energiskattebefrielsen samt elcertifikatspriserna – de två mest väsentliga lönsamhetsfaktorerna. Därmed omprövas beslutet att själv äga vindkraftverk för egenproduktion av el.

Processen från upphandling till driftsättning och dagens drift har drabbats av konkurser, försening av tillstånd, nedstängning av verk, byte av driftentreprenör samt viten och förseningsavgifter.

Region Gävleborg äger idag två vindkraftverk i Kvilla, Torsås kommun, Kalmar län enligt beslut LS 2011/1026. Anskaffningsvärdet för de två verken uppgick till 74 miljoner kronor. Verken togs i drift 2014, men erhöll inte slutbevis och godkännande för full drift förrän 2020.

Genomförandet

Leverantören Green Extreme vinner upphandlingen och ska uppföra en park vari Region Gävleborg ska äga två verk. Redan tidigt får leverantören problem med likvidation och konkurs hos underleverantör. En ny underleverantör, Sinovel, erbjuds som alternativ. En konkursförvaltare tog över driften av bolaget. De verk som levererats till hela parken lever inte upp till den förväntade och upphandlade produktionen. I dagsläget ägs övriga verk i parken av Windevo.

Verk av samma typ finns i andra parker och har även drabbats av samma problem som för Region Gävleborg. Ytterligare en region, Jämtland/Härjedalen, finns bland de drabbade.

Ekonomistaben

Produktion och lönsamhet

Verksamhetens intäkter består av försäljning av den producerade elen samt försäljning av elcertifikat. Verksamhetens kostnader består i huvudsak av markhyra, fastighetsskatt/-avgift, elnätsavgift, tillsyn och skötsel samt betydande delar felavhjälpande underhåll och åtgärder. Vindkraftsproduktionen beräknades ursprungligen att reducera koldioxidutsläppen från fossil elproduktion i omgivningen med cirka 8 600 ton per år. Elproduktionen har inte uppnått kalkylerade nivåer varför heller inte koldioxidreduktionen bedöms göra det.

Verken har sedan de togs i bruk inte producerat de volymer som beräknats och som ligger till grund för den ursprungliga lönsamhetskalkylen eller kraven i upphandlingen.

Försäljning av elcertifikat utgjorde också en betydande del av lönsamhetskalkylen. Spotpriserna för elcertifikat har utvecklats negativt under de senaste åren, med undantag för 2018. Genomsnittspriset på elcertifikaten var under perioden januari-oktober 2021 1,64 kr/st.

Figur 9. Genomsnittliga månadsspotpriser för elcertifikat 2003–2020.
Källa: Svensk Kraftmätning.

Verken har tidvis stått stilla, vilket reducerar produktionen. Den kinesiska tekniken (på grund av den kinesiska leverantören Sinovel) som finns i regionens verk har visat sig inte hålla tillräckligt god kvalitet samt medför långa leveranstider av komponenter vid underhåll och reparationer. Arbetsmiljöverkets inspektion föranledde också att verken stod stilla med produktionsbortfall som följd. Verkens placering har visat sig inte vara optimal.

Värdering

En tidigare värdering gjordes av vindkraftverken, vilket medförde en nedskrivning om 21,1 miljoner kronor. Omvärderingen motsvarade bortfallet av energiskattebefrielse, vilket var en betydande lönsamhetskompont för vindkraftverken.

I årsbokslutet för 2021 har verken skrivits ned ytterligare, till 5 miljoner kronor.

Ekonomistaben*Utvärdering och åtgärder*

De tekniska problemen kan lösas och förutsättningarna väsentligt förbättras genom att helt byta ut de vitala delarna i verken. Region Gävleborg har genom investeringen i vindkraftverken bidragit till förnyelsebar energiproduktion. Utbyggnaden av vindkraft har sedan regionens beslut gått snabbt och det är inte längre nödvändigt att offentliga aktörer investerar i vindkraft. Region Gävleborg bedömer att en annan aktör är mer lämplig att uppgradera verken till ny standard och föreslår därmed en försäljning av de båda verken Kvilla 1 och Kvilla 2.

Vid en försäljning är det av största vikt att köparen har för avsikt att driva verken vidare för elproduktion och inte endast har för avsikt att demontera maskinhuset och sälja komponenter. Detta ska hanteras avtalsmässigt med köparen.

Genom att sälja vindkraftverken kan regionen i stället fokusera på planering för och uppförande av solcellsanläggningar på delar av regionens fastighetsbestånd. En enskild solcellsanläggning avser en specifik fastighet och dess förutsättningar. Investeringskalkylen får därmed hög kvalitet och effekthemtagningen kan ställas i direkt relation till fastighetens energiförbrukning och eventuella överkapacitet som kan föras över till ytterligare fastigheter. Solcellsanläggningens drift och förvaltnings kan även knytas samman med drift och förvaltning av fastigheten som anläggningen är installerad på, och synergieffekter utnyttjas som ger högre kostnadseffektivitet samt förbättrade möjligheter att följa upp, analysera och kalibrera energiperspektivet för en enskild fastighet eller ett avgränsat område med fastigheter (till exempel ett sjukhusområde). Solcellsanläggningar har även fördelen att vara lokala och att de levererar i ett områdesinternt nät, vilket underlättar ur ett driftperspektiv.

Regionen utreder sedan 2021 rutinmässigt förutsättningar för etablering av solcellsanläggningar i samband med ombyggnad respektive underhåll av tak på regionens fastigheter. Detta gäller samtliga fastigheter i fastighetsbeståndet, och inte bara sjukhusområden. Styrande förutsättningar är fastighetens takkonstruktion samt takvinkel sett till solens höjd och bana under året, samt eventuell skugga från andra fastigheter, vegetation, etcetera.

På Hudiksvalls sjukhus föreslås inom kort beslut att byta ut det gamla taket på hus 11 (där bland annat Vuxenpsykiatri är lokaliserad) och i samband med detta även etablera en solcellsanläggning för primärt hus 11. Anläggningen planeras på ett sådant sätt att den i framtiden ska kunna ingå i ett sjukhusinternt nät av flera anläggningar på området som tillsammans kan försörja allt fler fastigheter oberoende av anläggningarnas fysiska placeringar på vissa tak/fasader. Även nybyggnationer utreds, där bland annat arbete pågår med underlag (systemhandlingar) inför beslut att bygga nya logistiklokaler på Hudiksvalls sjukhus och Gävle sjukhus, och där solcellsanläggningar på tak/fasad ingår som en förutsättning. Framtidsbygget är ett annat exempel där solcellsanläggningar på tak/fasad ingår som förutsättningar i tidiga skeden.

Ekonomistaben**Kostnader och finansiering**

Verken har i årsbokslutet omvärderats till 5 miljoner kronor. Försäljningspriset avgörs via anbudsförfarande, med begränsningen att verken ska säljas för fortsatt vindkraftsproduktion, ej för demontering och komponentförsäljning.

Totalt medför hela vindkraftsaffären en förlust, varav den största hanteras genom de nedskrivningar som gjorts – hittills 50,2 miljoner kronor.

Konsekvensbeskrivningar

De ekonomiska konsekvenserna beskrivs ovan. Miljökonsekvenserna bedöms oförändrade genom fortsatt produktion av förnyelsebar energi enligt villkor vid försäljning. Region Gävleborg kan som elkonsument fortsatt köpa förnyelsebar el. Solcellsanläggningar på regionens egna fastigheter möjliggör fortsatta satsningar på förnyelsebar energiproduktion.

Expedieras till

Regionstyrelsen
Regionfullmäktige

Annica Johansson
Ekonomidirektör

Helena Ribacke
Avdelningschef